

Arbejderen indland: Danmark Baseaftale med USA sætter danske domstole ud af kraft

15 mars 2024.

Hvis regeringens baseaftale med USA bliver vedtaget af Folketinget, vil danskernes retssikkerhed blive forværret, advarer forperson for Advokatrådets Strafferetsudvalg.

Hvis en soldat eller civil ansat på de kommende amerikanske baser i Danmark begår vold, mord, voldtægt eller anden kriminalitet, vil han ikke blive efterforsket af dansk politi, og sagen skal ikke for en dansk domstol – på trods af at forbrydelsen er sket på dansk jord.

Det er konsekvensen af den [aftale](#), som regeringen i december underskrev med USA om at oprette amerikanske baser i Danmark. Aftalen er endnu ikke vedtaget af Folketinget.

Aftalen vækker dyb bekymring hos forperson for Strafferetsudvalget i Advokatrådet, Karoline Normann:

– Med baseaftalen giver regeringen køb på nogle helt grundlæggende retsprincipper.

Ud over at være en af Danmarks førende advokater er hun tidligere landsdommer, ministersekretær i Justitsministeriet og anklager hos Statsadvokaten.

Hun er dybt bekymret over, at aftalen sætter danske domstole ud af kraft: Alle udstationerede amerikanske soldater og deres pårørende samt civile, der arbejder på de amerikanske baser, skal nemlig ikke efterforskes og retsforfølges i Danmark, hvis de overtræder dansk lovgivning.

De skal efterforskes af amerikanske myndigheder og retsforfølges af domstole i USA efter amerikansk lovgivning.

– Regeringen har underskrevet en aftale med USA uden at ane, hvilken retstilstand det efterlader borgerne i Danmark i. Regeringen afgiver suverænitet og myndighed til et straffesystem, vi ikke kender, konstaterer Karoline Normann over for Arbejderen.

Efterlader ofre i uigennemskuelig retstilstand

Advokatrådet mener, at aftalen skaber en række udfordringer for retssikkerheden i Danmark.

– Med aftalen overlader regeringen det til et fremmed retssystem med en helt anden straffelovgivning at retsforfølge og dømme tiltalte for forbrydelser begået i Danmark. Det er dybt alvorligt. Et af kendetegnene ved en retsstat er jo, at vi kender de love og regler, der gælder. Vi kender vores rettigheder og pligter. Det er en forudsætning for, at vi kan føle os trygge. Men nu bliver ofre efterladt i en tilfældig, uigennemsigtig og uigennemskuelig retstilstand, konstaterer Karoline Normann.

Hun har en række eksempler på nogle af de spørgsmål, der melder sig, hvis et offer for en amerikansk soldat skal føre retssag i USA for at få retfærdighed.

Danske domstole bliver sat ud af kraft. Og man fratager eller svækker grundlæggende rettigheder, som vi i årtier har anset som grundlæggende for et retssamfund – bare fordi forbrydelsen bliver begået af en amerikansk soldat.

Karoline Normann, forperson, Advokatrådets Strafferetsudvalg

Har du ret til en advokat? Hvis du har ret til en advokat – hvor meget vil det så koste? Hvad er mulighederne for at få erstatning? Hvor meget kan du få? Har du ret til at se sagens dokumenter? Hvordan foregår det, hvis du skal vidne? Har din voldsmand ret til at være i lokalet under afhøringen? Hvilke regler gælder der? Skal du rejse til USA?

– Er vi sikret den samme retssikkerhed i USA, som vi er sikret herhjemme, hvis vi fremover bliver udsat for en forbrydelse? spørger Karoline Normann.

– De danske domstole bliver sat ud af kraft. Og man fratager eller svækker nogle helt grundlæggende rettigheder, som vi i årtier har haft krav på og anset som grundlæggende for et retssamfund – bare fordi forbrydelsen bliver begået af en amerikansk soldat.

Advokater kan ikke længere vejlede ofre

Alle disse spørgsmål kan ofre normalt blive vejledt i, så de kender deres muligheder og rettigheder, påpeger Karoline Normann.

Hun rådgiver ofte ofre om deres retsstilling og deres muligheder i det danske retssystem. Men det vil ikke kunne lade sig gøre i sager om kriminalitet begået af soldater eller andre ansatte på USA's baser.

– Jeg kan ikke vejlede i ofres rettigheder i det amerikanske retssystem. For jeg aner ikke, hvordan retssystemet, straffelovgivningen og retsplejelovgivningen er skruet sammen i USA. Det betyder, at der ikke længere er gennemsigtighed for danske borgere om deres retsstilling, hvis de bliver udsat for forbrydelser i Danmark.

Det undrer Karoline Normann, at regeringen er klar til at svække ofrenes retstilstand.

– Skiftende regeringer har i årevis vedtaget bandepakker og tryghedspakker, der skal styrke "retsfølelsen" og ofrenes retssikkerhed. Men nu er regeringens pludselig klar til at svække ofrenes retssikkerhed og adgang til retfærdighed og erstatning, hvis det er amerikanske soldater, der begår overgreb, siger hun og fortsætter:

– Offeret er da ligeglad med, om han/hun er blevet slået ned af en amerikansk soldat eller en ikke-amerikansk soldat. Hvorfor skal der være forskel på ofrets

muligheder for at føre en retssag og få erstatning? Der er jo stor forskel på, om sagen bliver ført i USA efter amerikanske regler eller i Danmark efter danske regler. Det efterlader ofret i en helt tilfældig retstilstand alt efter, hvem der har begået forbrydelsen.

Slået ned i samme gade – men to forskellige retstilstande gælder

Hun advarer om, at aftalen åbner op for, at der fremover vil gælde to vidt forskellige retstilstande for ofre udsat for den samme forbrydelse begået det samme sted.

– Hvis aftalen bliver vedtaget, vil der fremover være stor forskel på dine muligheder for at føre en retssag og få oprejsning og erstatning, alt efter om det er en udstationeret amerikansk soldat, der slår dig ned i Jomfru Ane Gade – eller om du bliver slået ned af eksempelvis en herboende borger eller en turist eller enhver anden person, pointerer Karoline Normann.

Hun uddyber:

– Det betyder, at forbrydelser begået i Danmark skal efterforskes og retsforfølges i et system og efter en lovgivning, som danskerne ikke har indflydelse på. I Danmark er domstolene uafhængige. Det er de ikke i USA. Her arbejder domstolene på en helt anden måde og efter nogle helt andre principper. Og de har en helt anden måde at udpege dommere på, end vi gør herhjemme.

Retstilstanden bliver yderligere kompliceret af, at der ikke kun findes ét retssystem i USA. Hver stat har sine egne regler.

Og hvilke regler gælder? Er det den stats regler, hvor den tiltalte bor? Eller er det staten, som den udsendte er udstationeret fra?

Ingen indflydelse på straf

Advokatrådets bekymringer går ikke kun på ofrenes retssikkerhed. De er også bekymrede for den straf, som en udstationeret amerikansk soldat risikerer at blive idømt i USA.

– Den danske straffelov er vedtaget af de politikere, som vi har valgt herhjemme. Det betyder, at vores straffelov er baseret på et menneskesyn, som flertallet af borgere kan stå inde for. Vi har eksempelvis ikke dødsstraf, fordi det ligger fjernt fra danskernes retsforståelse og retsfølelse. Mange ofre og pårørende ønsker ikke, at eksempelvis en drabsmand får dødsstraf. Men det har vi ikke nogen indflydelse på.

Regeringen har tillid til USA's soldater

Statsminister Mette Frederiksen har fuld tiltro til, at de soldater, som USA's militær udstationerer i Danmark, vil overholde Danmarks love.

– Vi har ikke nogen forventning om, at amerikanerne ikke kommer til at opføre sig ordentlig, når de kommer til at være udstationeret her, lød det fra statsministeren, da hun fremlagde baseaftalen med USA i december.

Hun uddybede:

– Det er amerikanske soldater, vi taler om, og vi har selvfølgelig en klar forventning om, at man overholder de regler, der er, når man stationeres i Danmark. Men udgangspunktet er amerikansk retsforfølgning.